Μακεδονικά

Τόμ. 22, Αρ. 1 (1982)

Δ. Σαμσάρη, Ο εξελληνισμός της Θράκης κατά την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα.
Διδακτορική διατριβή

Δ. Κανατσούλη

doi: [10.12681/makedonika.541](https://doi.org/10.12681/makedonika.541)

Copyright © 2014, Δ. Κανατσούλη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κανατσούλη Δ. (1982). Δ. Σαμσάρη, Ο εξελληνισμός της Θράκης κατά την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα. Διδακτορική διατριβή. *Μακεδονικά*, 22(1), 513–514. <https://doi.org/10.12681/makedonika.541>

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Δ. Σαμάρη, 'Ο έξελληνισμός τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἀρχαιότητα. Διδακτορικὴ διατριβή, Θεσσαλονίκη 1980, 8ον, σ. 406.

Ἡ διατριβὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐπιστῆμην, λόγῳ τῆς σφαιρικότητός της, ἓνα πραγματικὸν ἔργον ὑποδομῆς γιὰ τὶς περαιτέρω θρακολογικὰς ἐρευνάς, ἐνῶ συγχρόνως καλύπτει ἓνα μενάλον κενὸν στῆ διεθνῇ θρακολογικῇ βιβλιογραφίᾳ. Τὸ φαινόμενο τοῦ έξελληνισμοῦ τῆς Θράκης πέρασε ἀπαράτηρητο ὡς τώρα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἐρευνητὰς ποὺ ἀσχολήθηκαν, τόσο ἀπὸ ἱστορικὴ ὥς καὶ ἀπὸ ἀρχαιολογικὴ ἀποψη, μὲ τὸ ἑλληνικὸν τμήμα τῆς ἀρχαίας Θράκης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά πάλι οἱ Βούλγαροι ἐπιστήμονες, ποὺ ἀσχολήθηκαν τόσο συστηματικὰ καὶ ἐντατικὰ μὲ τὴν ἐρευνα τῆς Βουλγαρικῆς Θράκης καὶ ἔχουν αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ προβάδισμα στῇ «θρακολογίᾳ», ἀγνόησαν—προφανῶς γιὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος—τὸ φαινόμενο τοῦ έξελληνισμοῦ καὶ ἔστρεψαν ὅλην τὴν προσοχὴν στὸ νὰ διογκώσουν τὸν ἱστορικὸν ρόλον τῶν Θρακῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἀποτέλεσμα τῆς βουλγαρικῆς αὐτῆς «στρατηγικῆς» ἦταν νὰ ἀρχίσει ἡ «θρακολογία» στὰ πρῶτα κιάλια βήματα τῆς διεθνοποιήσεώς της νὰ παίρνει ἓνα ὁρόμιον ποὺ ξεφεύγει ἀρκετὰς φορὰς ἀπὸ τὶς σωστὰς κατευθύνσεις τῆς ἀληθινῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας. Ἐτεῖ ἡ εἰκόνα ποὺ δόθηκε ὡς τώρα γιὰ τὴν ἀρχαίαν Θράκην ἦταν μονόπλευρη καὶ πολὺ σκοτεινὴ, ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος ὅτι ἀγνόηθηκε ὁ ἱστορικὸς ρόλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Θράκης. Μὲ τὴν παρούσα ὁμῶς διατριβή, ὅπου διερευνῶνται συστηματικὰ καὶ σφαιρικὰ οἱ ποικίλεις σχέσεις (πολιτικῆς, οικονομικῆς, κοινωνικῆς, θρησκευτικῆς, γλωσσικῆς κ.ἄ.) μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Θρακῶν, διαφωτίζεται πλήρως ἡ ἱστορία τῆς Θράκης καὶ ἀντιμετωπίζονται, οὐ σωστὲς πιά βάσεις, ποικίλα προβλήματα τῆς θρακικῆς ἱστορίας.

Μὲ τὴν προσπάθειαν τῆς διεισδυτικῆς διερεύνησης τοῦ προβλήματος τοῦ έξελληνισμοῦ διαφωτίζονται παράλληλα πολλὰ ἄλλα προβλήματα τῆς θρακικῆς ἱστορίας καὶ δίνονται πλούσια νέα στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἱστορικῆς ἐρευνας καθὼς καὶ τὶς βοηθητικὰς, τὶς συμπληρωματικὰς καὶ τὶς συγγενικὰς ἐπιστῆμες τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας. Ἐτεῖ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορικὴν γεωγραφίαν, ἡ διατριβὴ προσφέρει ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὴν γεωπολιτικὴν καὶ γεωστρατηγικὴν σημασίαν τῶν ὁρίων τῶν ἑλληνικῶν ἀποικίων καὶ γενικότερα τῆς Θράκης, γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ συγκοινωνιακὴ γεωγραφία (κυρίως γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτιστικὴ λειτουργία τῶν χειραίων καὶ θαλάσσιων δρόμων τῆς Θράκης), γιὰ τὴν ἱστορικὴ τοπογραφία (προσδιορισμὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπικράτειας τῶν ἑλληνικῶν ἀποικίων, τοπογραφικὴ σχέση μεταξὺ τῶν θρακικῶν οἰκισμῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικίων), καθὼς καὶ πολὺτιμα στοιχεῖα γιὰ τὴν σημασίαν τῶν γεωγραφικῶν παραγόντων στὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ τῶν Θρακῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορικὴν δημογραφίαν, ἡ διατριβὴ προσφέρει πολλὰ νέα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐθνολογικὴ σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θράκης, γιὰ τὴν κινητικότητα τοῦ πληθυσμοῦ (ἐξωτερικὴ μετανάστευσις, ἐποικισμοί, ἀποικισμοί), γιὰ τὶς δημογραφικὰς συνέπειας τοῦ δουλεμπορίου καὶ γιὰ τὴν δημογραφικὴν πολιτικὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ρωμαίων στῇ Θράκῃ.

Στὴν ἐρευνα τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἱστορίας, ἡ διατριβὴ προσφέρει ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν τὸ ἑλληνοθρακικὸν εἰσαγωγικὸ καὶ ἑξα-

γωγικό εμπόριο, την αγροτική οικονομία, την οικονομική πολιτική των Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων στὴ Θράκη, τὴν οικονομικὴ λειτουργία τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν τῆς Θράκης, τὴ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τῶν Ῥακῶν βασιλέων, τὴν κοινωνικὴ δομὴ τῆς Θράκης, τὴν κοινωνικὴ καὶ νομικὴ θέση τῶν Ῥακῶν ποὺ ζοῦσαν μέσα στὶς ἐλληνικὲς ἀποικίες, τὴν κοινωνικὴ πολιτικὴ τῶν Ἑλλήνων ἀποίκων καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὶς κοινωνικὲς σχέσεις τῶν διαφόρων ἐθνικῶν ομάδων τῆς Θράκης.

Πολύτιμη ἀκόμα στοιχεῖα προσφέρει ἡ διατριβὴ στὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων λατρειῶν, στὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης, καθὼς καὶ στὸν τομέα τῆς γλωσσολογίας (εἰδικότερα τῆς ἀνθρωπωνυμολογίας καὶ τοπωνυμολογίας). Κυρίως ὁμως ἡ διατριβὴ ἀποτελεῖ σπουδαία συμβολὴ στὴν ἐπιγραφικὴ ἐρευνᾶ τῆς Θράκης. Κατ' ἀρχὰς δίνει ὅλη τὴ σχετικὴ ἐπιγραφικὴ βιβλιογραφία, ποὺ εἶναι πολυτιμότερη γιὰ τὶς μελλοντικὲς ἐρευνες, λόγω τῆς ἔλλειψης ἐνὸς corpus ὅλων τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Θράκης μὲ τὴ γεωγραφικὴ ἔκταση ποὺ εἶχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπειτα ἡ διατριβὴ προσφέρει τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὸ σχολιασμὸ καὶ τὴ βαθύτερη κατανόηση τοῦ καινοῦργιου ἐπιγραφικοῦ ὕλικου ποὺ θὰ δημοσιευτεῖ μελλοντικὰ ἀπὸ τοὺς ἐρευνητές.

Γενικὰ ἡ διατριβὴ ἀποτελεῖ πολύτιμη συμβολὴ στὴν ἐρευνᾶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας, ἰδιαίτερα ὁμως τῆς Ῥωμαϊκῆς, ἐφόσον τὸ περισσότερο ὕλικό (κυρίως ἐπιγραφικὸ καὶ νομισματικὸ) ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀνήκει στὴ Ῥωμαϊκὴ ἐποχὴ καὶ συγκεκριμένα στοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ἔτσι στὴν οὐσία ἡ διατριβὴ διαφωτίζει τὴν πολιτικὴ καὶ κυρίως τὴν πολιτιστικὴ ἱστορία τριῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν: τῆς Θράκης, τῆς Κάτω Μοισίας καὶ τῆς Μακεδονίας (τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματός της). Γιατὶ στὸ ἔδαφος τῶν Ῥωμαϊκῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν ἐκτείνονταν, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὰ ὅρια τῆς ἀρχαίας Θράκης. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, προσφέρει ἡ διατριβὴ πολλὰ νέα στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν γενικότερα προβλήματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας, ὅπως εἶναι ὁ Ῥωμαϊκὸς ἀποικισμὸς, ἡ ἀμυντικὴ, οἰκονομικὴ καὶ ἐπαρχιακὴ πολιτικὴ τῆς Ῥώμης, ἡ διάδοση τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς λατινικῆς γλώσσας στὶς ἐπαρχίες τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, οἱ σχέσεις τῶν Ῥωμαίων μὲ τοὺς ντόπιους κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν κ.ἄ.

Δ. ΚΑΝΑΣΤΟΥΛΗΣ

Γεωργίου Δημητροκάλλη, Οἱ δικογχοὶ χριστιανικοὶ νοαί, Ἀθῆναι 1976, 80, σσ. 554, πίν. 635 ἐντὸς κειμένου, μὲ γαλλικὴ περίληψη σσ. 543-547 (ἐκδ. ΓΡΗΓΟΡΗ).

Ὁ συγγρ. τοῦ καλαίσθητου καὶ ὀγκώδους αὐτοῦ τόμου δὲν εἶναι ἄγνωστος στὸ ἐλληνικὸ καὶ διεθνὲς ἐπιστημονικὸ κοινόν. Ἦδη πρὶν ἀπὸ τὴν ἐργασία ποὺ θὰ προσπαθίσουμε νὰ παρουσιάσουμε στὴ συνέχεια καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴ διδακτορικὴ τοῦ διατριβῆ, ἔχει γράψει πολυάριθμες μικρὲς καὶ μεγάλες μελέτες καθὼς καὶ βιβλιοκρισίες, νεκρολογίες κ.ἄ., καθὼς καὶ ἄλλα τρία ἄρθρα καὶ ἓνα βιβλίον σὲ συνεργασία μὲ τὸν καθηγρ. Ν. Μουτσόπουλον.

Τὸ παρὸν βιβλίον, ποὺ ἀντίκειμένον του εἶναι οἱ δικογχοὶ χριστιανικοὶ νοαί, χωρίζεται σὲ ἑπτὰ κεφάλαια. Μετὰ ἀπὸ ἓνα μικρὸ σχετικὰ Πρόλογον, τὸ Μέρους Ι (σσ. 3-11) εἰσάγει τὸν ἀναγνώστη στὴν προβληματικὴ τοῦ ἔργου. Δίνει τὸν ὀρισμὸ τῶν δικογχῶν ναῶν καὶ τοὺς διαχωρίζει ἀπὸ τοὺς δίκλιτους: δικογχοὶ εἶναι γενικά οἱ μονόχωροι (μονόκλιτοι) νοαί ποὺ ἔχουν δύο ἀνεξάρτητους χώρους ἱεροῦ ἢ καὶ δύο ἀψίδες. Πρέπει δὲ κατὰ τὸ συγγρ. νὰ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς δίκλιτους ναοὺς καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς παλαιοχριστιανικὲς βασιλικὰς μὲ δύο ἀντικρυστὲς κόγχες. Τὶς βασιλικὰς αὐτὲς ποὺ βρίσκονται κυρίως στὴ Βόρεια